

příloha zpravodaje

obce Dobromilice

6/2021

Vznik Československa (1918) a čeští umělci v Paříži
Ivo Barteček

Vážení a milí!

Dnes bych chtěl uvést přílohu našeho zpravodaje věnovanou 28. říjnu, státnímu svátku – vzniku naší republiky. A proč se k tomu vracet?

Možná vám toto téma přijde nadbytečné, tolik toho přece již víme. Já ale věřím, že pěstování národní hrdosti a identity, je stále třeba. Zvláště nyní, v době globalizace a multikulturních snah, kdy vnímání národa bývá někdy prezentováno až jako anachronismus a něco nemoderního. Také vztah k umění, jako živé části společnosti, se vlivem stále hektičtějšího způsobu žití poněkud zužuje a stává se součástí každodenního života jen malé skupiny zájemců. Ale každý člověk k plnému životu potřebuje nejen vodu a chléb. Umění a kultura je obecně tím, co člověka povznáší, zušlechťuje a pomáhá budovat mezilidské vztahy i na politické úrovni. Tak se nyní můžete dočíst o tom, jak české kulturní a umělecké kruhy umetaly cestu politikům, jak se někteří osobně zapojovali do budování státu, dokonce i službou v armádě. Jejich myšlenky s nimi šly životem – někdy až na popraviště. Umění i ušlechtilé myšlenky bránili až do konce svých životů. 28. říjen je tak připomenutím nejen vzniku, ale i náročného boje za svobodný stát.

Určitě si z hodin dějepisu a dalších zdrojů vybavíme spoustu informací, které popisují vznik naší republiky. Dnes budeme rovněž poučeni. Dění v umělecké komunitě a spolupůsobení politiky a umění vám předkládá historik Ivo Barteček.

Přijměte, prosím, tuto přílohu našeho zpravodaje jako připomenutí významného státního svátku z trochu jiného pohledu a jako uctivý hold všem, kteří se o tento důležitý den zasloužili.

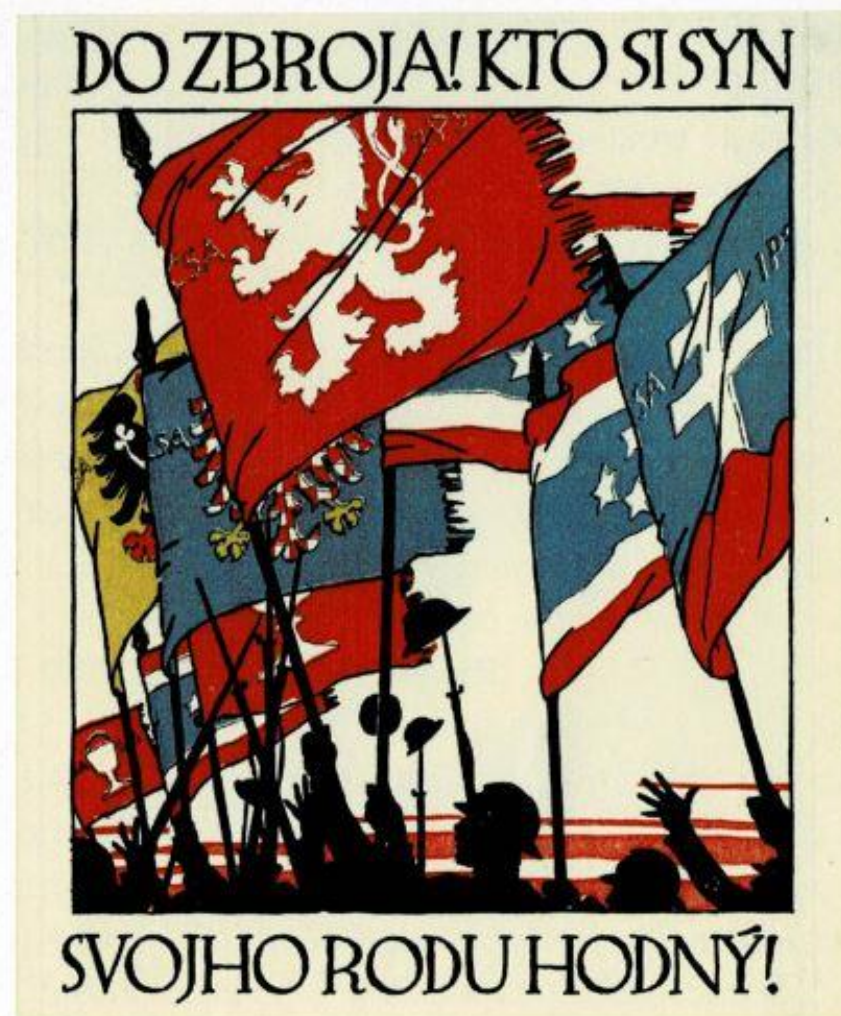
Stanislav Mrňka, starosta

Vznik Československa (1918) a čeští umělci v Paříži

Cesty vedoucí k ustavení Československa měly bohatou historii, na jejímž počátku – aniž bylo tušeno možné vyústění – stanul mimořádný podíl českých umělců. Soustředíme se k Francii a Paříži, která na cestě k samostatnému státu sehrávala nezastupitelnou roli.

Česká a slovenská, stejně tak německá, polská, ruská a další evropské komunity, žijící v Paříži, byly odchovávány větší mírou osobní a společenské svobody, než tomu bylo v zemích, ze kterých do města na Seině přicházely. Platilo to pro druhou polovinu 19. století, pro čas přelomu století a stejně tak pro dobu po první světové válce, kdy se mapa Evropy po rozpadu habsburské monarchie proměnila a rozrostla o samostatné státy.

Nejinak tomu bylo i s českou, slovenskou a následně československou komunitou. Za mnohé to vyjádřil ve svých vzpomínkách Jan Zrzavý, který

Vojtěch Preissig, dopisnice

v Paříži pobýval od poloviny 20. let do konce 30. let a pravidelně se do vlasti vracel: „V Paříži bylo pořád na co se dívat a pořád jste byli mezi lidmi. Proto jsem se ve dvacátých třicátých letech tak dobře v Paříži cítil. Mohl jsem být třeba týdný docela sám a vůbec mi nebylo smutno. Pařížané mají dar žít lehce, nemračit se. Ale hodně z té typické pařížské atmosféry se poztrácelo už po první světové válce.”

V roce 2016, ke stému výročí vzniku Československé národní rady, na adrese Rue Bonaparte 18, v dnešním Českém centru v Paříži, v meziválečném čase zvaném Masarykův dům (Tomáš Garrigue Masaryk jej však nikdy nenavštívil), byla uspořádána výstava *Za Československo – pocta neexistující zemi*, soustředující soubor děl výtvarných umělců, kteří procházeli Francií – a spoluzasloužili se o zrod nového státu. Mnozí se sem vraceli pro občanskou a tvůrčí svobodu i v čase poválečném a přes Francii odcházeli do exilu v době německého nacionálního socialismu, či po mocenskopolitických změnách v Československu po roce 1948 a po invazi vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR. Někteří se stali

francouzskými občany. Tím byla jen opětovně ztvrzena aureola Francie (a Paříže) jako země „rovnosti, volnosti a bratrství”.

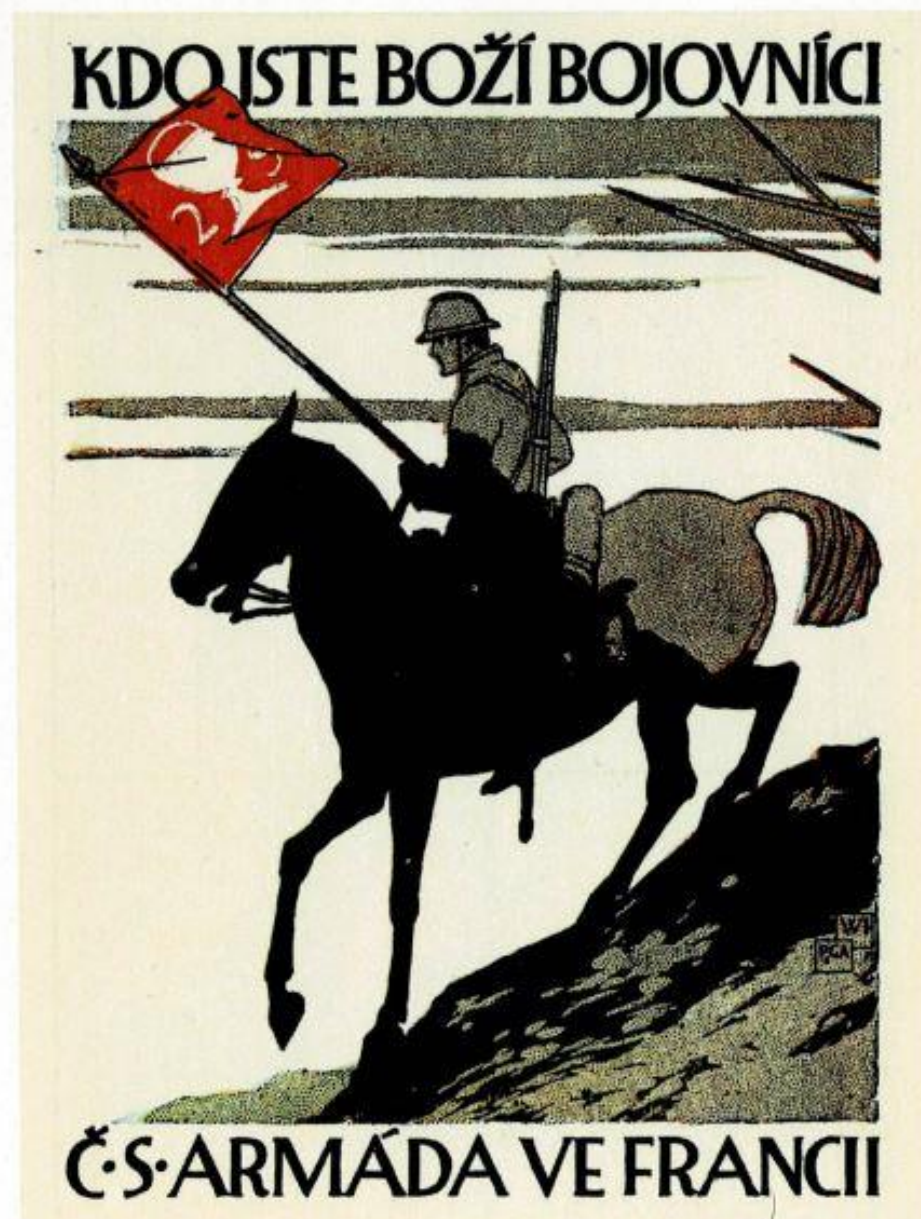
Čeští a slovenští, obecně středoevropští umělci po vypuknutí první světové války – Velké války nalézali ve Francii současně prostor ke svobodným názorovým projevům, které ve finále vedly ke vzniku Československa. Středobodem, obdařeným politickou mocí, se stala 14. května 1916 ustavena Československá národní rada. V jejím čele stanuli TGM, Edvard Beneš a Milan Rastislav Štefánik. Vedle dalších zde byla krátkodobě i dlouhodobě přítomna umělecká obec z českých zemí, která se angažovala ve prospěch zatím neexistujícího státu – budoucího Československa.

Představovat Alfonse Muchu, Františka Kupku, osobnost kubistického sochařství Ottu Gutfreunda není zapotřebí. Jejich díla náleží k rodinnému stříbru jejich vlasti, k ceněným výtvarným sběrům veřejných a soukromých galerií. Ve světě se i dnešní Česká republika ráda prezentuje jejich uměleckým

odkazem. Tato jména a další zaznívají i v současné publicistice při sdělování aukčních výsledků – doma i za hranicemi. Toliko okruh zasvěcených je poučen, že se stejně tak výrazně a nezaměnitelně angažovali před více než stoletím ve prospěch zrodu Československa.

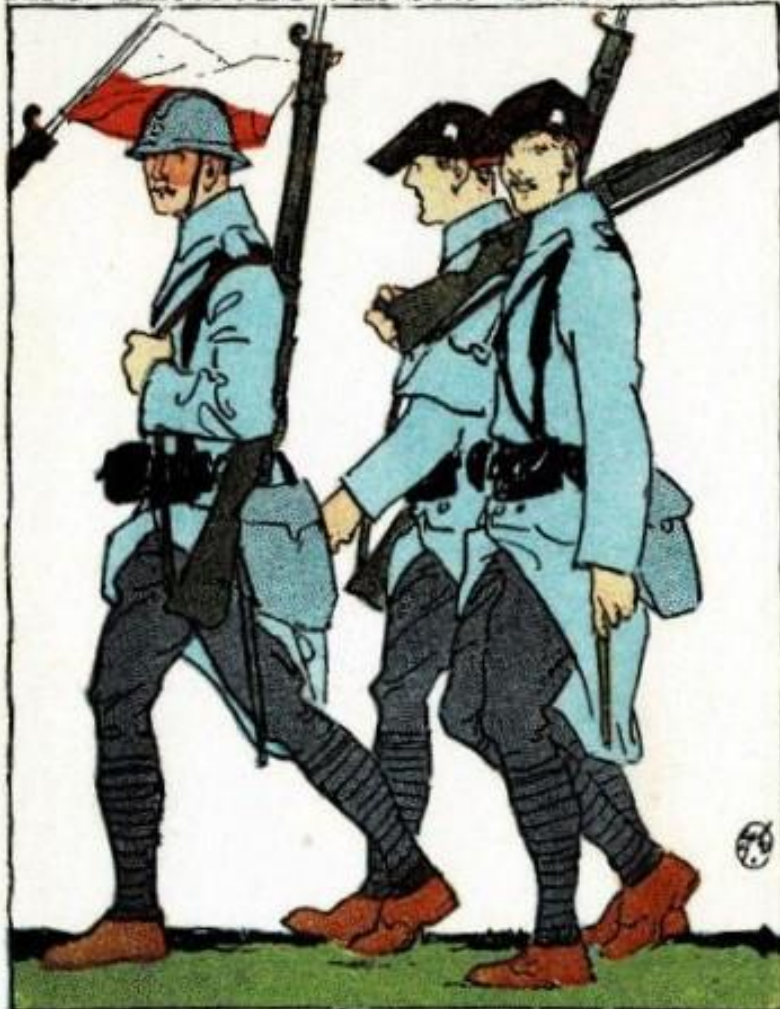
České země a dnešní Českou republiku reprezentují i nadále v tom nejlepším, zatímco jména bezesporu stejně významných politických soupeřů jsou dávno uložena v paměti odborných tisků. Jména dobových politických celebrit mizí v minulosti, zatímco obchodní a aukční pobídky a permanentně posilované povědomí o jménech uměleckého světa, díky jejich dílu, je neustále přítomno. Jen málokdo ze zájemců o jejich umělecký odkaz si je vědom jejich nezastupitelné role při vzniku Československa. Je s podivem, kolik toho dokázali.

Soustředíme se v dlouhém čase francouzsko-českých a francouzsko-česko-slovenských kontaktů toliko na období kolem vzniku nového státu a na podíl české umělecké obce ve Francii, v Paříži. Připomeňme

Vojtěch Preissig, dopisnice

KTO ČESKOSLOVENSKY CÍTÍ, NECH SA

ZBRANE CHYTÍ A MEDZI NÁS STANE!

VOJÁCI ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDY VE FRANCII

Vojtěch Preissig, dopisnice

skutečnost, že Paříž je cílem uměleckých studijních pobytů českých výtvarných nadějí nejpozději od ukončení prusko-francouzské války a pařížské Komuny, to je s příchodem sedmdesátých let 19. století. Z českých zemí druhé poloviny 19. století, před zlomovými časy dějin, stále rezonují jména reprezentanta akademismu Václava Brožíka a především krajináře Antonína Chittussiho, který svým dílem, provázaným s barbizonskou školou, otevíral cesty za malířským poučením generaci české moderny. Do Paříže cestujeme za svobodou osobní a svobodou uměleckou. Nenabízela ji Středoevropanům ani umělecká Vídeň ani Mnichov (kudy procházeli), o to méně Praha – odkud formálně vycházeli. Jen Paříž darovala uměleckému světu nezávislé výtvarné salóny, svobodu uměleckého projevu.

Francouzská cesta k moderně oslovovala a narůstal počet těch, kteří z českých zemí směřovali do hlavního města umění. Metropole na Seině se stávala ikonickou a zdrojem inspirace. Vábily *-ismy*, počínaje impresionismem. Umělecká obec se plně oddávala

ztvářňování viděného a prožívaného – tady a teď.
Paříž i Francie byly nezastupitelné.

Trochu historie a politiky. „Utrakvistické“ Čechy vábila (katolická) Francie svými antiklerikálními i anti-habsburskými postoji. Po vypuknutí Velké války tak oboustranně nacházela ohlas idea obnovení české státnosti. A na české straně stanuli významní francouzští spojenci – historik a popularizátor českých novověkých dějin Ernest Denis (1849 – 1921). Ten spíše než Mariánský sloup na pražském Staroměstském náměstí obdivoval svobodomyslnost stavovských Čech a hrdinnost mužů při pražské exekuci roku 1621. Za všechny zmiňme alespoň jednoho „mučedníka“ – rektora pražské a jennské univerzity Jána Jesenského-Jessenia, Slováků původem z Uher. Ernest Denis věděl, že za svobodu slova a ducha a za protihabsburskou publicistiku hrozí před popravou navíc i ten „lehčí“ a úvodní trest – vytržení jazyka za šíření pravdy.

Vraťme se do přelomu první a druhé dekády dvacátého století. Ti, kteří nacházeli společnou

Česká kolonie ve Francii, dopisnice

František Kupka

Milan Rastislav Štefánik

mocensko-politickou řeč a propojovalo je umění, se scházeli třeba v kavárně U dvou Magotů (Au deux Magots) na levobřeží Seiny. Již v roce 1916 bychom zde potkali Edvarda Beneše, kreslíře a ilustrátora Ludvíka Strimpla, Slováka Štefana Osuského, který dorazil z USA. Mohl přisednout Štefánik, pokud dlel v Paříži a další. Zlomová je skutečnost, že 17. prosince 1917 dosáhl Edvard Beneš podepsání dekretu o vzniku česko-slovenské armády ve Francii pod politickou odpovědností České národní rady a pod vedením generála Janina. Byla nastoupena cesta těsné francouzsko-česko-slovenské spolupráce, která se stane budoucím zahraničně politickým ukotvením samostatného Československa. Vše však skončí tragédií Mnichova za podpisu Francie.

Zrození česko-slovenského vojska bylo symbolickým, prvním společným počinem středoevropských slovanských národů, Čechů a Slováků, žijících odděleně po tisíciletí ve dvou odlišných (kulturně) historických korunách – české a uherské (a provázaných do nadnárodních celků rakouské a rakousko-uherské monarchie). Pro české země

sehrávala významnou roli symbolika navázání na Habsburky zlomenou ideu české státnosti. A k tomu ambice Slováků a Čechů v Americe, vystěhovalců v USA, angažujících se ve prospěch demokratických změn ve střední Evropě. Středoevropský, evropský a americký pohled se sblížoval.

Měly to být obě strany Atlantiku, domácí i zahraniční Češi a Slováci, kteří svou obětí na bojištích tyto cíle naplňovali. Od konce března 1918 se mohli „Čechoslováci“, pobývající ve Francii, hlásit k odvodům v Paříži na již uvedené adrese Rue Bonaparte 18, a to u výboru České krajanské kolonie, kterému předsedal malíř František Kupka. Odvedenci skládali přísahu „československému národu“. Budova pozdějšího Masarykova domu a dnešního Českého centra se tak po celý zbytek války stala centrem zápasu za diplomatické uznání Československa, což dnes málokterí z návštěvníků budovy vědí.

Na cestě k budoucí samostatnosti sehrávala mimořádnou roli angažovanost středoevropských

Vojtěch Preissig

Demartini, 28. říjen, dopisnice

umělců a umělecké komunity. Doplňme českou kolonii ke zlomu století (*fin de siècle*) alespoň o jména sochařů Bohumila Kafky a Josefa Mařatky, o malíře Lud'ka Marolda, Jana Dědinu, Václava Radimského, malíře a grafika T. F. Šimona či Vojtěcha Preissiga. Ryze osobní ambice mohly být a byly u všech rozdílné, společná byla případná služba vlasti. Pro naše další sdělení nelze opomenout tři jména – Vojtěcha Preissiga (1873 – 1944), Františka Kupku (1871 – 1957) a M. R. Štefánika (1880 – 1919).

V prosinci roku 1915 zorganizoval Ludvík Striml ve svém pařížském ateliéru první setkání dvou svých přátel – Milana Rastislava Štefánika a Edvarda Beneše. Dne 13. prosince 1915 se začínaly psát nové stránky dějin střední Evropy.

Klíčovou osobností pro budoucnost byl Štefánik, slovenský astronom a politik, místopředseda Československé národní rady v Paříži. Setrval v Paříži od konce roku 1904 a do okruhu jeho střeoevropských přátel náležela česká umělecká

komunita – T. F. Šimon, Hugo Boettinger, Kupka, Preissig, Strimpl, Mařatka, Kafka, Gutfreund a další. Ze slovenských přátel to byly současné a budoucí politické elity – Štefan Osuský, Milan Hodža či Ján Šrobár. Štefánik byl jedním z mála Slováků a Čechů, kteří měli již před válkou francouzské občanství i Řád čestné legie. Jako Francouz narukoval ihned po vypuknutí války v postavení vojína do francouzské armády. Nezapřelo se v něm srdce dobrodruha. V červnu 1918 byl jmenován brigádním generálem.

Vztah a přátelství s českou uměleckou komunitou plynuly ze Štefánikova zájmu o umění. Sám ze svých cest po světě přivážel umělecké artefakty. Jeho kolekce (snad spíše kabinet starožitností) byla údajně legendární. Byla mezi nimi i „drobná“ díla z pozůstalosti po Paulu Gauguinovi, která Štefánik přivezl ze svého desetiměsíčního badatelského pobytu na Tahiti mezi léty 1910 a 1911. Dovezl mimo jiné tiskové desky Gauguinova cyklu Noa-Noa, které jsou dnes uloženy v Národní galerii v Praze. Dobové poznámky ke Štefánikovi jsou obsaženy třeba v písemných svědectvích české umělecké scény. Jsou

byť osobní a vypovídají o generálově lidském ustrojení více než diplomatická hlášení a prameny oficiální povahy. O Štefánikovi se příkladem rozepsal T. F. Šimon. Své laskavé poznámky k dílu vojína a generála píše k desátému výročí Štefánikova tragického skonu při havárii třímotorového dvojpláštníku, italského bombardéru Caproni Ca 33 nedaleko Ivanky u Bratislavy.

Byl to Štefánik, vizionář, který žil ve Francii již více než deset let a uváděl „neznámého“ Beneše do pařížské společnosti. On distribuoval Benešova (a Osuského) politická memoranda po salonech a vlivných kruzích v Paříži. Zasluhou „třetího“ muže – po TGM a Benešovi – se otevíraly dveře k budoucnosti. Nemálo tomu napomohlo Štefánikovo noblesní vystupování a vstřícné přijímání jeho šarmu dámskou společností.

Doplňme. Alfons Mucha a Vojtěch Preissig v roce 1903 vyměnili Paříž a Francii za novou i starou zkušenost – Mucha odjíždí na sedm let do Spojených států amerických, Preissig se na tutéž dobu vrací do

Ručně vyšíváná dopisnice (USA)

Prahy, aby se nakonec vypravil do USA v roce 1910. Alfons Mucha od téhož roku 1910 (do roku 1928, k desátému výročí Československa) tvoří v Čechách cyklus *Slovanská epopej* a ideově tak propojuje v letech Velké války vizi role Slovanstva se službou samostatnému státu. V Paříži strávil šestnáct let (1887 až 1903), stal se uměleckou a společenskou celebritou a budoucí známost s Edvardem Benešem jej předurčila k vytvoření prvních československých poštovních známek i bankovek. Není významnější pocty. Dokonce navrhl i první uniformy československé policie.

Čeští umělci, především zdatní kreslíři, ke kterým náleželi Kupka, Preissig, Dědina, Striml (v budoucnu nejblíže spolupracovník Edvarda Beneše), Václav Hradecký, Antonín Brunner, se prosadili v pařížské kreslené satíře a politické kresbě tepající neřády evropské společnosti: v případě rakousko-uherské monarchie útlaku Slovanů, což bylo sledovaným politickým tématem. Těmito aktivitami přitahovali pozornost pařížské intelektuální společnosti ve prospěch střední Evropy. Satíře a politické karikatuře

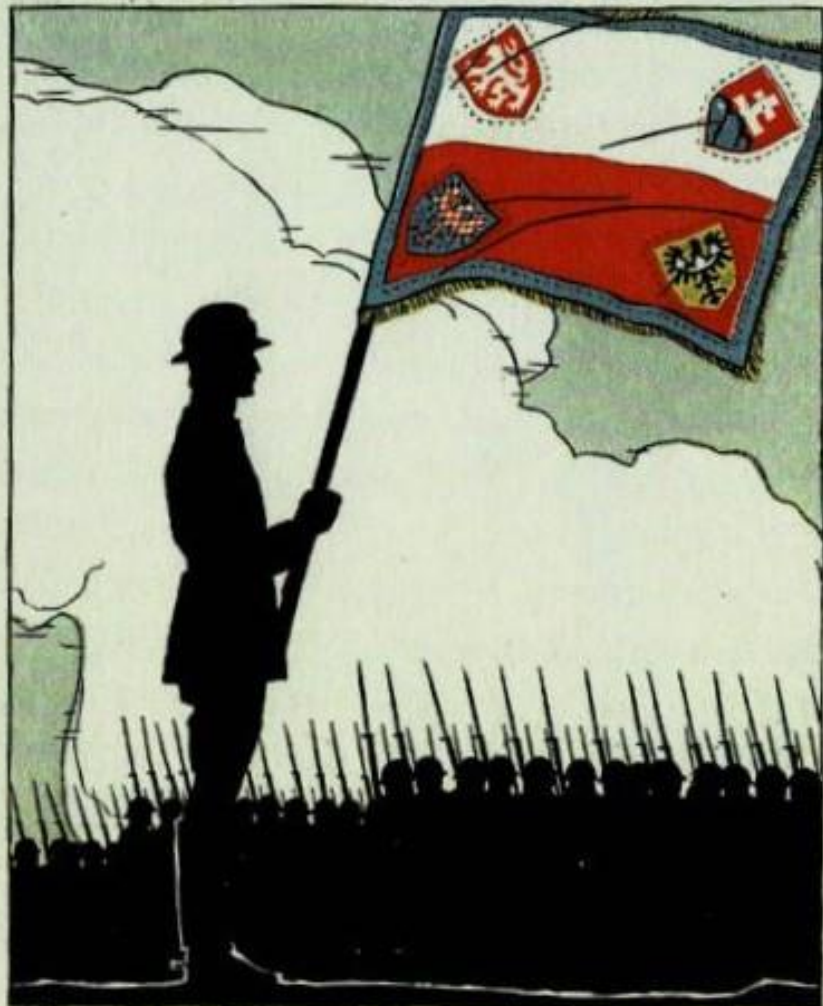
z rukou českých tvůrců neušla ani francouzská scéna – zaprodanost katolické církve, policie, armády, diktát peněz. Významné byly reflexe evropského dění – od poprav svobodomyslných Katalánců ve Španělsku (vraťme se do Prahy roku 1621) po protižidovské pogromy v Rusku. Tito autoři mohli spoléhat toliko na novou podobu Evropy. Jinak jim hrozilo krajní nebezpečí. Katalánský příklad byl (a je) živoucí. Díky těmto kreslířským příspěvkům, soustředěným kolem periodika *L'Assiette au Beurre* (Paris), vstupovala jména českých tvůrců v obecnou známost.

František Kupka a Vojtěch Preissig byli mezi předními a mělo tomu tak být i nadále. Oba dva o sobě věděli a doplňovali se na dvou kontinentech – Kupka v Paříži, Preissig od roku 1910 v USA. Válečné události vše urychlily. František Kupka se stal jednou z vůdčích postav československého odboje v zahraničí. Jeho postavení bylo zvýrazněno postavením umělce zasahujícího do dějin umění směřováním k abstrakci. Již roku 1914 narukoval jako dobrovolník do francouzské armády uvnitř cizinecké

legie, která se stane základem pro vznik česko-slovenských legií ve Francii. Po zranění pracuje ve službách česko-slovenského protirakouského odboje a je jmenován předsedou České krajanské kolonie ve Francii. Podílí se na organizačních, kresebných a publikačních aktivitách ve prospěch legií a nového státu a po válce v hodnosti kapitána napomáhá návratu legionářů do vlasti. Se zrodem a prvými kroky Republiky československé se vrací k malířské paletě a po roce 1928 jej každý čtvrtek najdeme v Café Bonaparte na náměstí Saint-Germain, kde se schází s Josefem Šímou, Janem Zrzavým, Alénem Divišem a českou a německou uměleckou obcí z Československa. Jako francouzský občan umírá v Putaux roku 1957. Jeho dům již neexistuje, na jeho místě stojí jeden z dnešních mrakodrapů na Défense.

Zatímco František Kupka pojímá svou misi za naplněnou, Vojtěch Preissig je aktivním účastníkem prvního protirakouského i druhého protiněmeckého odboje. V prvním odboji byl jakýmsi americkým dvojníkem Františka Kupky. Synonymem pro Preissigovo společenské bytí je občanská

ZA NAŠI SAMOSTATNOST

ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA

Vojtěch Preissig, dopisnice

angažovanost. Zásadním způsobem tomu napomohla spoluúčast amerických Čechů a Slováků na osvobozeném boji v letech Velké války.

V Americe i v Evropě stanul u vizuální podoby propagandistické kampaně ve prospěch česko-slovenského zahraničního vojska. Navrhoval mimo jiné náborové plakáty česko-slovenských legií ve Francii.

Náborové plakáty, vznikající po vstupu USA do světové války, a především odvozené dopisnice, si vydobily ikonické postavení ve válečné i poválečné době. Některé z Preissigových návrhů se až stereotypně objevovaly a objevují na přebalech slavnostních a příležitostných tisků. Plakáty poutaly pozornost svou expresivitou. Své občanské angažmá autor umně provázal s nabytými zkušenostmi výtvarníka s fotografickým obrazem převedeným do grafické podoby plakátového leporela. Plakáty byly vylepovány na sloupech a plakátovacích plochách a povolávaly Čechy a Slováky k oběti pro vlast. Ještě ve válečném čase roku 1918 byly vydány v dopisnicovém formátu nákladem 37 000 sérií

a takto byly rozšířeny po česko-slovenském vojsku ve Francii a v Itálii. Autorský, propagandistický i náborový úspěch se dostavil. Díky cestám legií do vlasti „kolem světa“ se dopisnice do dnešních dnů těší sběratelské pozornosti v Americe, v Evropě i v Japonsku.

Preissig svou plakátovou tvorbou nezapřel, že prošel vizuálním školením prostřednictvím díla Toulouse-Lautreca, s nímž se v Paříži setkával. Na straně druhé Preissigovy emotivní a graficky nápadité plakáty inspirativně posloužily i v letech druhé světové války na západní (USA) i východní frontě (Sovětský svaz). Jeho počáteční společenské, pedagogické a umělecké angažmá se po příjezdu do USA odehrávalo v Chicagu, ve Filadelfii a v New Yorku. Následně se stal lektorem na Kolumbijské univerzitě v NY. Těžiště jeho práce je spjato s desetiletím 1916 až 1926 na Škole tiskařského a grafického umění v Bostonu. Právě zde se rodí slavné náborové plakáty. Vrací se zpět do NY, kde byl přijat jako profesor na malířskou akademii College Point. Je to uznáním jeho díla v USA.

Vojtěch Preissig, dopisnice

Jubilejní výstava v Praze 1908, dopisnice

Životní pouť Vojtěcha Preissiga byla strastiplná. Těžce získané úspěchy v Americe, kde zůstává (od roku 1910) až po počátek 30. let, maří hospodářská krize. Návrat do svobodného Československa byl nesnadný. Nepodařilo se mu obnovit kontakty s domácí uměleckou scénou. Americká zkušenost na něm zanechala výraznější stopu, než mohl tušit. Existenční problémy a ekonomický tlak jej vedou k rozhodnutí ukončit poslání grafika. Nadčasovým počinem zůstává Preissigovo původní české

typografické písmo založené na kubistické formě – *Preissigova antikva*, kterou se dodnes tisknou české slavnostní tisky. Jen okruh zasvěcených je informován, že Preissig společně se Štefáníkem stanuli u nerealizovaných návrhů československé vlajky. Dodejme, že Štefáník spolupracoval na návrzích vojenských stejnokrojů i vlajky Československé národní rady Paříži, navrhoval plukovní prapory, řády a vyznamenání.

S podporou mála přátel nachází Vojtěch Preissig ve 30. letech pracovní zázemí v Památníku odboje – dnešní Vojenský historický ústav Praha. Po Mnichovu a vypuknutí druhé světové války vedla cesta Vojtěcha Preissiga, jeho manželky a jeho dcery Ireny k aktivitám protinacistického odboje. Občan Preissig se opětovně obětuje pro vlast, kterou pomáhal vytvářet. Skromný prostor, avšak příležitost k uchování lidské důstojnosti při apatii většinové části národa, nabídl za účasti Vojtěcha Preissiga vydávaný časopis *V boj*. V roce 1941 je Preissig zatčen. Umírá v koncentračním táboře Dachau roku 1944. V tomto nerovném boji podlehl se ctí. Jeho

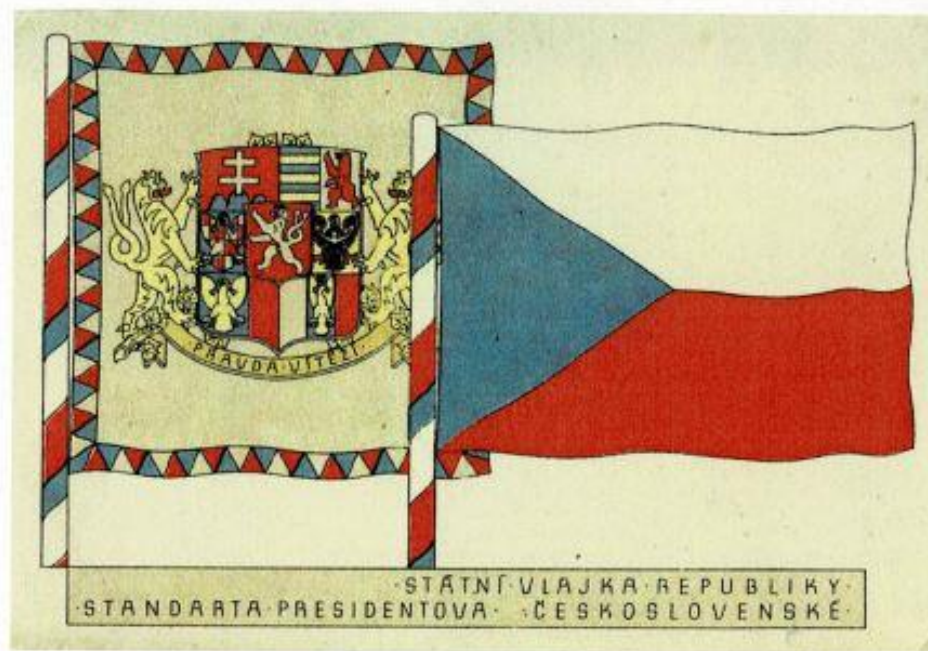
dcera Irena – Inka (Bernášková) byla první českou ženou popravenou v Berlíně (1904 – 1942). Unikl pomstě habsburské, neunikl pomstě německé.

Francie a Československo, české umění a Francie, francouzské umění v českých zemích jsou velkými tématy. Politickou spoluprací předcházelo a po vzniku ČSR ji provázelo a posilovalo budování sbírky francouzských malířů v Praze. Ta propojovala moderní francouzské umění s českou a československou zahraniční politikou prvních čtyř dekád 20. století a navazovala na aktivity české umělecké scény od konce 19. století (v Praze i v Paříži) s důrazem na roli českého umění v letech první světové války ve prospěch zatím neznámé země – svobodného Československa.

Ne nevýznamnou byla pro budoucnost skutečnost, že kontakty byly posilovány i poválečnou československou emigrační politikou. V čase rekonstrukce Evropy ve 20. letech vzrostly počty přítomných Čechoslováků ve Francii z pěti tisíc na 80 000! Byl to mimořádný nárůst. Imigranti a mnohdy budoucí

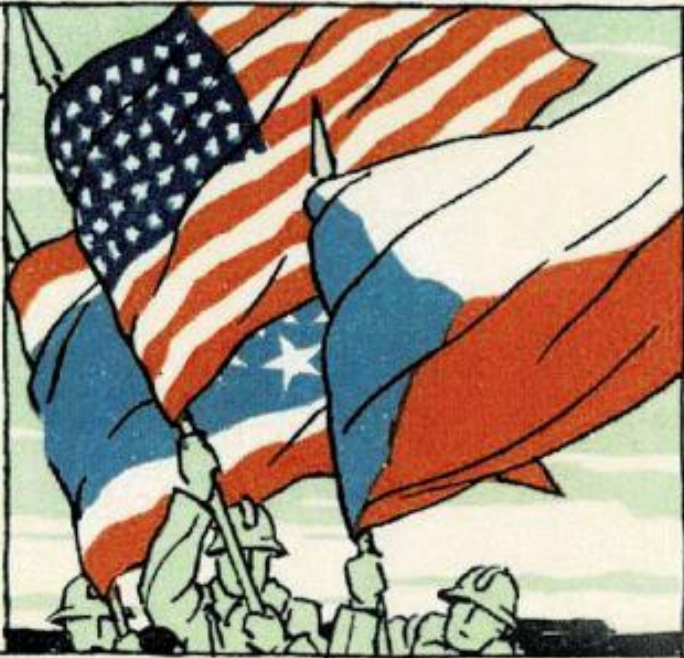
Vojtěch Preissig, dopisnice

Jaroslav Benda, dopisnice 1920

občané Francouzské republiky nacházeli své uplatnění a své nové domovy ve válkou zničených a z části opuštěných územích zvláště v departementech u severní hranice s Belgií a Německem a v departementech kolem Paříže. Ten, kdo se na tom spolupodílel, byl Štefan Osuský, od roku 1919 československý vyslanec ve Francii, znalec umění a sběratel, který se po příjezdu z USA společně se Štěfánikem a dalšími zapojil do budování ideje Československa. Osuského společenské a diplomatické dílo to je meziválečná historie československo-francouzských vztahů a taky oboustranného uměleckého vyzařování a obohacování.

Prof. PhDr. Ivo Barteček, CSc., historik, katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Věnuje se dějinám novověku, proměnám společností a reflexí těchto proměn uměním. Specializuje se k historii a současnosti zahraničních Čechů na evropském a americkém kontinentu včetně jejich uměleckého odkazu. Člen správního výboru Československého ústavu zahraničního Praha – Bratislava, člen presidia Asociace starožitníků České republiky.

	Rok
	Bratr jest řádným členem SVAZU ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIONÁŘŮ PRO AMERIKU
	Odbočka v předseda tajemník

Potvrzující list Svazu česko-slovenských legionářů pro Ameriku, návrh Vojtěch Preissig

Vznik Československa (1918) a čeští umělci v Paříži

© Ivo Barteček, 2021

Obrazová dokumentace použita se souhlasem autora

Na titulní straně je publikován přebal fotografického alba, Cognac 8. listopadu 1918

Slavnostní přehlídka byla symbolicky uspořádána k datu výročí bitvy na Bílé hoře 1620

Publikaci vydala obec Dobromilice nákladem 430 ks v říjnu 2021

Redakční rada: Stanislav Mrňka, Ivo Barteček, Iveta Galvasová

Grafické zpracování: IG Print Olomouc

Tisk: Tiskárna TWIN s.r.o., Olomouc

